

Meddelad i Stockholm

KLAGANDE

Försäkringskassan
105 11 Stockholm

MOTPART

Britt Gisselberg, 590913-1087

Ombud: Advokat Thomas Johanson
Legare Advokatbyrå AB
Box 19080
104 32 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Länsrättens i Stockholms län dom den 16 mars 2006 i mål nr 26047-04,
se bilaga A

SAKEN

Ersättning för kostnader i samband med sjukvård i annat EU-land

Försäkringskassan yrkar att kammarrätten upphäver länsrättens dom och fastställer Försäkringskassans beslut och anför bl.a. följande.

Gemenskapsrätten hindrar inte att det bidragsberättigade beloppet för kostnader för bl.a. logi, kost och resa som uppkommit på grund av behandlingen i en annan medlemsstat, begränsas till det belopp med vilket sådana kostnader skulle ha erkänts berättiga till bidrag om en tillgänglig behandling med jämförbar terapeutisk verkan hade genomförts i hemlandet. Avgörande blir således, enligt Försäkringskassans uppfattning, vad som gäller för sådana kostnader när vården ges i Sverige. Samma villkor bör tillämpas när vården ges i annat EU/EES-land. De kostnader Britt Gisselberg yrkat ersättning för avser resor till och inom Tyskland. I Sverige lämnas ersättning för kostnader för resor i samband med sjukhusvård inom patientens hemlandsting. I de fall hemlandstingen har remitterat en patient för vård utanför hemlandstinget ersätts resekostnaden. Om en patient utan remiss väljer hälso- och

sjukvård utanför sitt eget landsting, har Landstingsförbundet i kommentar till Riksavtalet för utomlänsvård uttalat att patienten själv får stå för resekostnader som det egna valet av vårdgivare i annat landsting medför. Britt Gisselberg är inte remitterad av landstinget för vård i Tyskland. Kostnader för kost och logi i annat EU/EES-land ersätts endast om de har ett direkt samband med vården, t.ex. under den tid patienten vårdas och vistas på sjukhus. De kostnader för vård och logi som Britt Gisselberg yrkar ersättning för avser däremot vistelser på hotell och inte på sjukhus. Enligt Rättsligt ställningstagande från Försäkringskassans huvudkontor ersätts inte de slags kostnader för resor, kost och logi som är aktuella här. Sammanfattningsvis finns varken i gemenskapsrätten eller i svenska regler stöd för att utge ersättning utöver vad Britt Gisselberg beviljats.

Britt Gisselberg bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. För att förbudet mot inskränkningar av den fria rörligheten i artikel 49 EG skall vara effektivt får inte hinder ställas upp som i teorin avser annat än den aktuella tjänsten, men som i praktiken kraftigt försvårar för den enskilda att ta del av den tjänsten och därmed snedvrider konkurrensen. Den fria rörligheten hindras ifall ”kringkostnaderna” ersätts i högre omfattning om vården ges i Sverige än om den ges i Tyskland. Kravet på en remiss från landstingen för att ersätta rese- och logikostnaderna i samband med behandlingen kan inte anses vara förenligt med gemenskapsrätten. Sådana remisser förekommer nämligen, i jämförelse med riksremisser, inte i någon nämnvärd omfattning. Läkare från andra medlemsländer utsätts således för en konkurrensnackdel gentemot svenska läkare i allmänhet och hemlandstingets läkare i synnerhet. Då hon själv är läkare och därmed har förmåga att göra rimliga medicinska bedömningar i frågan, är hennes eget beslut att söka vård i München dessutom att jämföras med en remiss dit.

Kammarrätten har i beslut den 5 maj 2006 förordnat att länsrättens avgörande inte skall gälla tills vidare (inhibition).

DOMSKÄL

I avsaknad av harmonisering på gemenskapsnivå ankommer det på varje medlemsstat att bestämma vilka slag av behandlingar som skall bekostas av dess sociala system och vilka kostnader som skall ersättas.

Medlemsländerna har emellertid vid utövandet av den behörigheten att beakta de krav gemenskapsrätten ställer (C-8/02, pkt 29 och RÅ 2004, ref 41).

Av EG-domstolens praxis framgår att friheten att tillhandahålla tjänster enligt artikel 49 EG utgör hinder mot tillämpning av nationella bestämmelser som innebär att det blir svårare att tillhandahålla tjänster mellan medlemsländer än inom en och samma medlemsstat (C-158/96, p. 33). Domstolen har vidare konstaterat att skillnader i möjligheterna att erhålla ersättning för kostnader som har ett direkt samband med vård, t.ex. kostnader för resor, kost och logi (kringkostnader) kan avhålla en patient från att söka vård i annan medlemsstat (C-8/02, p. 32 ff). Sådana skillnader är därför tillåtna endast i den mån de kan rättfärdigas av hänsyn till i gemenskapsrätten godkända syften och under förutsättning att de ifrågavarande nationella åtgärderna är nödvändiga för att uppnå det avsedda syftet och att detta inte kan uppnås genom mindre betungande åtgärder (C-8/02, p. 42-43). Domstolen har slutligen slagit fast att nationella föreskrifter, som innebär att grundläggande gemenskapsrättsliga friheter inskränks genom krav på förhandsgodkännande eller tillstånd, måste grundas på objektiva och icke-diskriminerande kriterier som är kända på förhand och som administreras enligt ett lättillgängligt förfarande ägnat att säkerställa en objektiv och opartisk tillämpning (C-157/99, pkt. 90 och C-205-99, pkt. 38).

Enligt 1 § lagen (1991:419) om resekostnadsersättning vid sjukresor (ersättningslagen) skall ersättning för resekostnader lämnas, såvitt nu är av intresse, i samband med öppen hälso- och sjukvård som anordnas av

staten, ett landsting eller en kommun som inte ingår i ett landsting eller i samband med sjukhusvård enligt 2 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Enligt 2 § samma lag beräknas sådan ersättning enligt de grunder som sjukvårdshuvudmannen bestämmer.

Landstingsförbundet har i november 2003 och med giltighet fr.o.m. den 1 mars 2004 antagit ett Riksavtal för utomlänsvård. Enligt en till avtalet fogad bilaga med definitioner avses med ”utomlänsvård” undersökning eller behandling av utomlänspatient och med ”utomlänspatient” en person som undersöks eller behandlas inom ett annat landsting än det där personen är folkbokförd. Avtalet gäller således endast i samband med vård inom landet, vilket också framgår av vad som anges i pkt. 1 i avtalet. Av avtalet framgår bl.a. att patientens hemlandsting ersätter utomlänsvård som ges efter remiss från hemlandstinget (pkt. 2) och avtalet innehåller vidare vissa bestämmelser om utomlänsvård utan remiss (pkt 4) och om ersättning för transporter och resor (pkt 7). I Landstingsförbundets kommentar till avtalet sägs bl.a. att en patient som själv väljer vård inom annat landsting själv får stå för de resekostnader som valet av vårdgivare kan medföra (pkt. 4). Avtalet är i de delar som nu är av intresse inte bindande för de enskilda landstingen.

Kammarrätten gör följande bedömning.

Britt Gisselberg har i det överklagade beslutet beviljats ersättning för de sjukvårdskostnader hon haft för den i målet aktuella behandlingen i Tyskland. Kammarrätten finner därför inte anledning att för den nu aktuella prövningen utgå från annat än att fråga är om sådan behandling som, om den hade utförts i Sverige, skulle ha omfattats av och bekostats enligt de regler som gäller för sjukvård i Sverige.

Länsrätten har i den överklagade domen med delvis bifall till Britt Gisselbergs överklagande beviljat henne ersättning för kostnader för logi, kost och resor. Då Britt Gisselbergs överklagande i länsrätten emellertid

inte innefattat något yrkande avseende kostnader för kost, kan hon inte tillerkännas ersättning för sådana kostnader. Vad kammarrätten i sak har att pröva är således om Britt Gisselberg har rätt till ersättning för de kringkostnader i form av logi och resor som hon haft i samband med vården i Tyskland.

Gemenskapsrättens innebörd i de frågor som nu är aktuella kan mot bakgrund av den redovisning som lämnats ovan kort sammanfattas enligt följande. Rätt till ersättning för kringkostnader, för vilka ersättning utgår vid vård inom landet, får inskränkas med avseende på vård i annat medlemsland endast under förutsättning att detta är berättigat av hänsyn till i gemenskapsrätten godkända syften och att åtgärden står i rimlig proportion till det eftersträvade syftet. Om inskränkningen består i krav på förhandsgodkännande, t.ex. i form av krav på remiss från patientens hemlandsting, måste de nationella bestämmelserna härom grundas på objektiva, icke-diskriminerande och på förhand kända kriterier och administreras enligt ett lättillgängligt förfarande som säkerställer en objektiv och opartisk tillämpning.

De svenska bestämmelser som reglerar rätten till ersättning för kostnader i samband med sjukvård innehåller inget om rätt till ersättning för logikostnader av det slag som nu är ifråga. Då det enligt vad som ovan sagts ankommer på varje enskild medlemsstat att själv bestämma vilka kostnader som skall ersättas, har Britt Gisselberg inte heller någon på gemenskapsrätten grundad rätt till ersättning för logikostnader. Försäkringskassan har därför haft fog för att inte medge ersättning för dessa kostnader. Överklagandet skall följaktligen i denna del bifallas.

Den som omfattas av den svenska sjukförsäkringen har på grund av bestämmelserna i 1 § ersättningslagen, såvitt nu är av intresse, rätt till ersättning för resekostnader i samband med såväl öppen vård som sjukhusvård. Några bestämmelser som uttryckligen reglerar rätten till ersättning för kostnader i samband med vård i annat medlemsland finns

inte. Enligt vad Försäkringskassan uppgett i målet ersätts sådana kostnader endast i de fall vården ges efter remiss från patientens hemlandsting. Försäkringskassan gör gällande att ett sådant krav på remiss som villkor för rätt till ersättning är förenligt med gemenskapsrätten, eftersom samma krav enligt Försäkringskassan gäller även för vård inom landet utanför det egna landstingsområdet. Försäkringskassan hänvisar i detta hänseende till det ovan nämnda Riksavtalet för utomlänsvård.

Av det sagda framgår att det föreligger en skillnad i rätten till ersättning för resekostnader i samband med vård i annat medlemsland jämfört med vad som gäller i vart fall vid vård inom patientens hemlandsting. Eftersom de bestämmelser i det av Försäkringskassan åberopade riksavtalet som avser ersättning för kostnader i samband med vård efter remiss från det egna landstinget endast gäller med avseende på vårdgivare inom landet, föreligger vidare även ifråga om sådan vård åtminstone i formellt hänseende en skillnad, beroende på om vården ges i Sverige eller i ett annat medlemsland. Dessa skillnader är enligt kammarrättens mening sådana att de kan avhålla en patient från att söka vård i ett annat medlemsland. Vad som i målet framkommit visar inte att skillnaderna är nödvändiga och proportionella i förhållande till något i gemenskapsrätten godkänt syfte. Med avseende på möjligheterna att erhålla en remiss för vård utanför det egna landstinget konstaterar kammarrätten vidare att det, såvitt framkommit i målet, både i materiellt och formellt hänseende saknas bindande regler som säkerställer att utfärdande av remisser sker enligt i förväg kända, objektiva kriterier och på ett sätt som inte är diskriminerande i förhållande till vårdgivare i andra medlemsländer. Under dessa förhållanden finner kammarrätten att den begränsning av rätten till ersättning för resekostnader i samband med vård i annat medlemsland, jämfört med vad som gäller enligt 1 § ersättningslagen, inte är förenlig med de krav gemenskapsrätten ställer när det gäller inskränkningar av grundläggande friheter av det slag som nu är ifråga. Försäkringskassan har därför inte haft fog för att avslå Britt

Gisselbergs begäran om ersättning för de resekostnader hon ådragit sig i samband med den aktuella vården. Som länsrätten funnit bör det ankomma på försäkringskassan att beräkna ersättningens storlek. Överklagande skall följaktligen i denna del avslås.

Vid denna utgång finner kammarrätten skäl att förordna att inhibitionsbeslutet av den 5 maj 2006 inte längre skall gälla.

DOMSLUT

Kammarrätten bifaller överklagandet på så sätt att länsrättens dom undanröjs i de delar den avser ersättning för kostnader för kost och logi.

Kammarrätten avslår överklagandet i övrigt.

Kammarrättens beslut den 5 maj 2006 om inhibition skall inte längre gälla.

HUR MAN ÖVERKLAGAR (formulär 4) se bilaga B.

Håkan Berglin
lagman

Gösta Ihrfelt
kammarrättsråd
referent
(skiljaktig, se
protokoll,
bilaga C)

Anne Wahlfridsson
adjungerad ledamot

I kammarrättens avgörande har även deltagit nämndemännen Kristina Perols och Anna-Lisa Lundmark (skiljaktig, se protokoll, bilaga C).